

בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

- העותרים :
1. [redacted] שולי, ת"ז [redacted]
  2. [redacted] טאה, ת"ז [redacted]
  3. [redacted] אל גזל, ת"ז [redacted]
  4. [redacted] אבו רמילה, ת"ז [redacted]
  5. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר, ע"ר 580163517
  6. האגודה לזכויות האזרח בישראל, ע"ר 58001567

כולם ע"י ב"כ עוה"ד טל חסין (מס' רישיון 26437) ו/או הגר שחטר ו/או אבנר פינצ'וק ו/או עודד פלר ו/או גיל גן-מור ו/או גדיר ניקולא ו/או דבי גילד-חיו ו/או עביר ג'ובראן ו/או משכית בנדל ו/או אן סוצ'יו ו/או רוני פלי ו/או רעות שאער ו/או רע'דה עואד

מהאגודה לזכויות האזרח בישראל

רחוב נחלת בנימין 75, תל אביב 6515417
טלפון: 052-8595351, פקס: 03-5608165
דוא"ל: talh@acri.org.il

וכן ע"י ב"כ עוה"ד מאיסא אבו סאלח – אבו עכר (מ"ר 52763)
ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר

רח' אבו עוביידה 4, ירושלים 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317
דוא"ל: m.abu-saleh@hamoked.org.il

נגד

- המשיבים :
1. מפקד מחוז ירושלים, משטרת ישראל
  2. ראש מנהלת קשת צבעים, משרד הביטחון
  3. מפקד מת"ק עוטף ירושלים

ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
טל: 02-6466590; פקס: 02-6467011

עתירה למתן צו על תנאי ובקשה לדיון דחוף

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה אל המשיבים ומורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יאפשרו לכלל התושבים החיים בישראל בהיתר איחוד משפחות לעבור לירושלים במחסום מחנה הפליטים שועפאט.

א. מבוא וטעמי הבקשה לקיום דיון דחוף

1. עניינה של עתירה זו הוא במדיניות אשר אימצו לעצמם המשיבים או מי מטעמם, במסגרתה מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" נאסר על פלסטינים החיים בישראל כדין, בהיתר איחוד משפחות, לעבור לירושלים דרך מחסום מחנה הפליטים שועפאט (להלן: **מחסום מחנה הפליטים שועפאט**, **מחסום המחנה או המחסום**).
2. כ-300 תושבי שטחים החיים לצדם של בני זוג ובני משפחה ישראלים מתגוררים מעבר לגדר ההפרדה במחנה הפליטים שועפאט ובשכונות הסמוכות אליו, כולן בשטחה המוניציפלי של ירושלים. אלה נושאים תעודת זהות פלסטינית, שבה מצוינות כתובות שונות בשטחים.
3. מאז פרוץ המלחמה אוסרים עליהם השוטרים המתפעלים את מחסום מחנה הפליטים לעבור דרכו לירושלים, וזאת בטענה לפיה מעבר כזה מתאפשר רק למי שכתובתו בתעודת הזהות היא ענאתא. יודגש: הטענה אינה כי אסור למחזיקי היתרי איחוד משפחות (להלן: **היתרי אחמ"ש**) לצאת לירושלים, אלא רק שעליהם לעשות זאת דרך מחסומים אחרים. ניסיונות העותרים להחליף את כתובתם לענאתא, על מנת שיוכלו לצאת לירושלים דרך המחסום הסמוך לבתיאם, נתקלו בסירוב, אשר נומק בהנחיית המנהל האזרחי הישראלי.
4. האיסור על המעבר במחסום מחנה פליטים שועפאט נמשך למעלה מחודשיים, וזאת חרף מענה המשיב 1 כבר ביום 17.10.23 לפיו לא התקבלה כל הנחיה קונקרטיית העוסקת באוכלוסייה זו, ומתאפשר מעברם במחסומים. בפועל, ובסתירה להודעת המשטרה, בני אדם החיים בישראל כדין נאלצים לפלס את דרכם לירושלים בדרכים עוקפות, המאריכות את זמן הנסיעה בשעה ויותר. בהיעדר תחבורה ציבורית משכונות מחנה הפליטים ההגעה למחסומים רחוקים מותנית בחסדי אנשים שיסיעו אותם, ובמוניות שעלותם גבוהה. העותרת 1, אשר אינה נוסעת בטרמפים ואשר הממון לא מצוי בכיסה, יצאה משכונת מגוריה פעם אחת בלבד מאז החלה המלחמה.
5. לתושבים החיים בשכונות ירושלמיות אשר מעבר לחומת ההפרדה זיקה הדוקה לעיר. הם עובדים בה, ילדיהם לומדים בה, בירושלים הם מקבלים שירותי רווחה ובריאות, ובבתי החולים שלה הם מתאשפזים. בירושלים ממוקמים סניפי משרד הפנים להם הם נזקקים, כמו גם סניפי בנקים אשר אינם פועלים בשכונות המחנה. סגירת המחסום בפניהם פוגעת בזכותם לפרנסה, לחופש התנועה, לשלמות המשפחה, לשוויון ולכבוד. גם פניית העותרים אל פרקליטות המדינה בנושא לא הועילה. מכאן עתירה זו ועמה הבקשה לדיון דחוף.

ב. הצדדים לעתירה

6. העותרים 1-3 הם במקורם תושבי שטחים, המחזיקים בהיתרי אחמ"ש מכח נישואים לתושבי קבע. הם מתגוררים עם בני זוגם ומשפחותיהם במחנה הפליטים שועפאט ובשכונות הצמודות לו. העותר 4 הוא בנה של תושבת קבע, יליד ירושלים, אשר קיבל היתרי שהייה בילדותו בשל המגבלות המוטלות על הליכי רישום ילדים מכוח חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשס"ג-2003, שהוחלף בחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), התשפ"ב-2022 (להלן: **חוק הוראת השעה**). היתרים אלה מתחדשים עד עתה.

7. העותרת 5, האגודה לזכויות האזרח בישראל, היא ארגון זכויות האדם הוותיק בישראל, העוסק בין היתר בהגנה על זכויות תושבי ירושלים המזרחית לחופש התנועה, למשפחה, לבריאות ולחינוך.
8. העותרת 6, עמותת המוקד להגנת הפרט, אשר מקום מושבה בירושלים, פועלת לקידום זכויות האדם של פלסטינים בשטחים הכבושים ובישראל.
9. המשיב 1, מפקד מחוז ירושלים במשטרה, אחראי על הפעלת המחסום וניהולו האופרטיבי, ועל השוטרים המאיישים אותו. מחוז ירושלים הוא זה אשר השיב לחלק מפניות העותרים בנושא המחסום והמעבר בו.
10. המשיב 2 עומד בראש מנהלת במשרד הביטחון שמהווה גוף תכנון המרכז את כלל צרכי האינטרס הביטחוני, עיצוב המרחב והממשק האזרחי-ביטחוני במרחב הפיקודי בכלל, ובמרחב התפר ועוטף ירושלים בפרט. המשיב פועל מול המטה הכללי, הדרג המדיני וכלל הרשויות והגורמים בעלי העניין במרחב.
11. המשיב 3 עומד בראש מנהלת תיאום וקישור עוטף ירושלים, האחראית למתן שירות לתושבים ולשכונות מזרח העיר אשר נותקו מירושלים בשל בניית חומת הפרדה, לרבות לתושבי מחנה הפליטים שועפאט והשכונות הסמוכות אליו.

ג. העובדות הצריכות לעניין

שכונות מחנה הפליטים שועפאט ואוכלוסייתן

12. ארבע שכונות ירושלמיות ממוקמות מצדה המזרחי של חומת הפרדה, מעברו של מחסום מחנה הפליטים: מחנה הפליטים שועפאט, ראס ח'מיס, ראס שחאדה ודחיית אל-סלאם (להלן: **שכונות מחנה פליטים שועפאט או שכונות המחנה**). בעקבות כיבוש העיר המזרחית ב-1967 הוחלו על תושביהן "המשפט, השיפוט והמינהל של המדינה". הן סופחו לירושלים, ולתושביהן ניתן רישיון לישיבת קבע בישראל על פי חוק הכניסה לישראל, התשי"ב-1952. עם השנים, בשל התייקרות הנכסים בשכונות פלסטיניות אחרות בעיר, אשר תושביהן אינם נאלצים להתמודד עם גדר הפרדה והשלכותיה, העתיקו מזרח ירושלמים רבים את מקום מגוריהם לשכונות אלה. ההערכות הן כי בשנת 2018 התגוררו בשכונות אלה לפחות 60 אלף תושבי קבע ואזרחים (מוראד נתשה, דו"ח מחנה פליטים שועפאט, **מכון ירושלים למחקרי מדיניות** (2019)). מאז מספרם רק האמיר.
13. לצדם חיים בשכונות מחנה פליטים שועפאט מאות בני אדם (על פי הערכות שונות כ-300) המחזיקים בהיתרי איחוד משפחות, בין מכח נישואין או משום היותם ילדיהם של תושבי הקבע שבשל חוק הוראת השעה לא ניתנו להם אלא היתרים.
14. בניית גדר הפרדה בשנים 2005-2007, והקמת מחסום מחנה הפליטים שועפאט החוצץ בין השכונה לירושלים, יצרו מציאות ייחודית: רבבות תושבי קבע, אזרחים ואנשים חיים בישראל כדין נאלצים לעבור מדי יום במחסום בדרכם לעיר אשר בשטחה הם חיים, ושזיקתם אליה הדוקה. מרבית תושבי השכונה עובדים בירושלים, אלפי תלמידים מתחנכים במוסדות החינוך בה, חולים מטופלים במרפאות ובבתי חולים ירושלמיים, קרובי משפחתם מתגוררים בשכונות מצדה המערבי של הגדר, וירושלים שמעבר לגדר מספקת להם שירותים ממשלתיים ועירוניים שונים, בהם שירותי רווחה, דת, קניות ופנאי.

15. השלמת בניית הגדר והקמת המחסומים המונעים מעבר חופשי של תושבים אל העיר, לוו בהתחייבויות שלטוניות כי מרקם החיים של תושבים אלה לא ייפגע (ראו: בג"ץ 5488/04 מועצה מקומית אלראם נ' ממשלת ישראל (13.12.2006); בג"ץ 6193/05 ועד תושבי ראס ח'מיס נ' הרשות המוסמכת עפ"י חוק להסדר תפיסת מקרקעים (25.11.2008)).

הגבלת פעילות המחסומים בירושלים והאיסור על מעבר תושבים באחמ"ש במחסום

16. בבוקר יום 7.10.2023, בעקבות מתקפת הטרור ופרוץ המלחמה, הכריז שר הביטחון על מצב מיוחד בעורף אשר התייחס לשטח עוטף עזה. במקביל הכריז השר לביטחון לאומי על אירוע חירום אזרחי למשך יומיים. עוד באותו ערב הורחבה ההכרזה על מצב מיוחד בעורף לכלל שטחי המדינה והיא אושרה בממשלה (החלטה 941) ובוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, וזאת עד ליום 19.12.2023 (להרחבה ראו: עמיחי כהן, מירית שרעבי, "מלחמת חרבות ברזל, מצבים מיוחדים ומצבי חירום", המכון הישראלי לדמוקרטיה, 10.10.2023).

17. עם פרוץ המלחמה נסגרו המחסומים בעוטף ירושלים, לרבות אלה הממוקמים בעיר עצמה: מחסום קלנדיה אשר מהווה את שער הגישה לעיר לתושבי כפר עקב, אף הם תושבי קבע ואזרחים, ואשר בגין צמצום פעילותו מתנהל בבית משפט נכבד זה הליך מקביל (בג"ץ 8026/23 אבו חלף נ' מפקד מחוז ירושלים, משטרת ישראל); ומחסום מחנה הפליטים. מחסום זה שב ונפתח ביומה הרביעי של הלחימה ובהדרגה שב לפעילות מלאה, אולם על מרבית התושבים החיים בשכונות המחנה בהיתר איחוד משפחות נאסר לעבור בו.

18. פעם אחר פעם ניסו העותרים לחצות את המחסום, ושוב ושוב נאמר להם כי מותר בו מעברם רק של בעלי היתרים שכתובתם בתעודת הזהות הפלסטינית היא ענאתא, עיירה פלסטינית הסמוכה למחנה הפליטים. אולם העותרים ואנשים אחרים במצבם אינם יכולים להחליף את כתובתם במרשם האוכלוסין הפלסטיני ולהמירה לענאתא, ככל הנראה בהוראת המינהל האזרחי (ראו תצהירי העותרים), הגוף האחראי על ניהול מרשם האוכלוסין בשטחים בהתאם להסכם הביניים הישראלי-פלסטיני בדבר הגדה המערבית וברצועת עזה, שנחתם בווינגטון ביום 28.9.1995 (כ"א 1071 כרך 33 בעמ' 215).

19. ויודגש: על העותרים לא נאסר להיכנס לירושלים, אלא רק לעשות כן דרך מחסום מחנה הפליטים. לאיסור תמוה זה נלוותה הנחיית השוטרים לעותרים להיכנס לעיר דרך מחסומים אחרים, כמו מחסומי קלנדיה וחיזמה, אשר הגישה אליהם מהמחנה קשה, יקרה, ואשר המעבר דרכם מאריך מאוד את הדרך אל העיר.

20. העותרים ניסו להסביר לכוחות במחסום כי הם מתגוררים בשכונות המחנה, לעתים ניסו לחצות אותו עם בני משפחתם תושבי הקבע, אך דבר לא הועיל והם אולצו לשוב על עקבותיהם.

21. כאמור בפתח הדברים, המשטרה מכחישה כי קיימת מדיניות האוסרת על מעברם של בעלי היתרי אחמ"ש במחסום. אולם בין אם מדובר בהנחיה רשמית של מי מהמשיבים ובין אם האיסור נובע מיזומה מקומית של מאן דהו, אשר המשיבים אינם מונעים, הפגיעה בעותרים ובשכמותם קשה. כך, למשל, נאלץ העותר 2, אשר עובד כאינסטלטור ואיש תחזוקה ביישוב שואבה, לפלס את דרכו לעיר דרך מחסום חיזמה, תוך הסתמכות על חסדי תושבים הנכונים להסיעו. הדרך למקום עבודתו

שברגיל אורכת שעה נמשכת עתה שעתיים ויותר, והשעה המוקדמת שבה הוא נאלץ לעזוב את ביתו, אינה מאפשרת לו לסייע לאשתו בטיפול בילדיהם בבוקר.

22. העותרת 1 מעידה, כאמור, כי כאשה היא אינה יכולה להסתמך על טרמפים, ובשל היעדר תחבורה ציבורית משכונת מגוריה ראס חמיס למחסום חיזמה, ועלותן הגבוהה של מוניות, היא נאלצה להישאר בשכונה מתחילת המלחמה (למעט במקרה אחד, בו למדה על עלותן הגבוהה של הנסיעות, ועל כן לא שבה על כך). העותר 3 הצהיר, כי בשל סגירת המחסום בפניו נפגעה פרנסתו מאוד, והוא נאלץ ללוות כספים ממכרים. עוד הצהיר, כי האיסור כה הרמטי עד שלא ניתן לו לחצות את המחסום עם גיסתו, תושבת קבע, אותה ביקש ללוות לבדיקה דחופה בבית החולים.

23. העותר 4, רוקח המתגורר בשכונת ראס ח'מיס, סמוך מאוד למחסום, עובד בבית מרקחת במזרח העיר. בימות שגרה אורכת דרכו למקום העבודה כחצי שעה. עתה אורכת הדרך שעה, לעתים אף שעתיים. העותר 4 מעיד:

"כל יום כל יום אני מנסה לצאת דרך מחסום מחנה הפליטים בתקווה שמהוה ישתנה. הוא קרוב אלי, ואני מתפתה לנסות שוב ושוב. התשובה תמיד זהה: מחזיקי היתר איחוד משפחות עוברים במחסום רק אם כתובתם הרשומה בתעודת הזהות היא ענאתא. לא נותנים לי לעבור גם כשאני מציג את תעודת הזהות של אשתי, שכתובתה היא ראס חמיס ומסביר שאנחנו גרים יחד. האיסור הוא מוחלט. השוטרים כבר מכירים אותי. בפעם האחרונה שניסיתי, כבר אמרו לי מרחוק שאין כל טעם שאנסה שוב.

כשבועיים לאחר תחילת המלחמה, כשראיתי שעדיין לא נותנים לבעלי היתר איחוד משפחות לעבור במחסום, ניסיתי להחליף את כתובתי בתעודת הזהות לענאתא. אבל הפקיד במשרד הפנים הפלסטיני בעזרייה אמר לי שהמנהל האזרחי לא מאשר להם להחליף את הכתובות לענאתא. שזאת הוראה ישראלית".

24. עוני ומצב כלכלי קשה הם אחד המאפיינים של תושבי ירושלים המזרחית, אשר סובלים משיעורי עוני ואבטלה גבוהים במיוחד, אף יחסית לתושבי מערב העיר. בשנת 2020 חיו מתחת לקו העוני 57% מהמשפחות הפלסטיניות בירושלים, 61% מתושבי ירושלים המזרחית ו-70% מהילדים במזרח העיר (יאיר אסף-שפירא, עומר יניב, "על נתוני ירושלים 2022 - מצב קיים ומגמות שינוי", **מכון ירושלים למחקרי מדיניות**, עמ' 70 (2022)). מצבו של מי שחי בהיתר אחמ"ש קשה עוד יותר: הוא אינו זכאי לזכויות סוציאליות, לרבות לדמי אבטלה ולהבטחת הכנסה, ואיש אינו מפצה אותו בגין הפגיעה בפרנסה הנגרמת לו בשל האיסור לחצות את מחסום מחנה הפליטים שועפאט.

מעמדם של תושבי שטחים המחזיקים בהיתרי איחוד משפחות

25. עתירה זו אינה עוסקת במעמדם של פלסטינים המחזיקים בהיתרי אחמ"ש. עם זאת, להשלמת התמונה, ועל מנת להמחיש את חוסר התכלית שבאיסור על מעברם במחסום, יעמדו העותרים בקצרה על הוראות החוק החלות בעניינם, ועל ההליכים שהם נדרשים לעבור עד לקבלת ההיתר וכל אימת שהם נדרשים לחדשו.

26. מאז שנת 2002 מגבילה ישראל את הסדרת מעמדם של תושבי שטחים, ראשית באמצעות החלטת ממשלה 1813, ובהמשך באמצעות חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה), תשס"ג-2003, שתוקפו הוארך עד לקיץ 2021. במארס 2022 נחקק החוק שוב (כאמור, **חוק הוראת השעה**) (בפרק זה גם: **החוק**). בהקשר זה יצינו העותרים, כי בפני בית המשפט הנכבד תלויות ועומדות עתירות נגד חוקיות חוק הוראת השעה, והדיון בהן עודו מתנהל (בג"ץ 1777/22 **עדאלה – המרכז המשפטי**

לזכויות המיעוט הערבי נ' שר הפנים (להלן: בג"ץ עדאלה). עתירתן של העותרות 5 ו-6 בעניין חוקתיות החוק אוחדה גם היא עם בג"ץ עדאלה: בג"ץ 2741/22 אבו טאלב נ' הכנסת).

27. החוק מתריג תושבי שטחים מהליכי איחוד המשפחות שעוברים אזרחים זרים אחרים, ומטיל עליהם מגבלות חמורות. כך, בניגוד לבני זוג ממדינות אחרות, ניתן להגיש בקשה עבור תושבי שטחים רק אם גיל הנשים המוזמנות עולה על 25 וגיל הגברים על 35 (סעיף 4 לחוק); ובעוד שהליכי איחוד משפחות רגילים מוגבלים בזמן עד למתן מעמד קבע, הליכי איחוד משפחות של ישראלים ותושבי שטחים אינם מסתיימים, ויכולתם של בני המשפחה להמשיך לחיות בצוותא, גם לאחר שנות נישואין או זוגיות ארוכות, מותנית בבחינה דקדקנית של רשות האוכלוסין וההגירה בעניין כנות הקשר ומרכז חיים, ובאישור של גורמי הביטחון והמשטרה. כך עם הוצאת ההיתר וכך כל שנה, כאשר נדרש לחדשו.

28. זאת ועוד. ההיתר אשר ניתן להם לבסוף אינו מקנה להם, כאמור, זכויות סוציאליות ותעודת זהות ישראלית. היתרי איחוד משפחות הניתנים לפלסטינים מתירים להם אך לחיות בארץ עם בני משפחתם, ולעבוד בה. אמנם חוק הוראת השעה הנוכחי, בניגוד לקודמו, מאפשר שדרוג מעמד לגברים מעל גיל 50 ולנשים מעל גיל 40, אשר שהו בישראל כדין 10 שנים (סעיף 5 לחוק, הודעת המדינה מיום 27.7.2023 בעניין עדאלה), אך שדרוג זה הינו לרישיון ישיבה ארעי. אף שרישיון זה עדיף עשרות מונים על היתר גם הוא כרוך בבדיקות מדוקדקות, של רשות האוכלוסין וההגירה ושל גורמי הביטחון על מנת לקבלו, ואף הוא מותנה בחידוש עתי.

29. חוק הוראת השעה על נוסחיו השונים אף הגביל ומגביל את הסדרת מעמדם של ילדיהם המשותפים של תושבי ישראל ותושבי שטחים, ובהם העותר 4, אשר נולד בירושלים וחי בה. כך, בעוד שככלל רישום ילדיהם של תושבי קבע מתאפשר עד שימלאו להם 18 שנים, ילדים המוגדרים תושבי שטחים (למשל, מי שנולדו בשטחים או נרשמו שם), יקבלו תושבות קבע רק אם בקשה לכך הוגשה בטרם מלאות להם 14. לאחר מכן יזכו הקטינים להיתרי שהייה בלבד (סעיף 6 לחוק), ללא אפשרות לשדרג את מעמדם בהתאם לאותו סעיף. כזה הוא המקרה של העותר 4.

30. הבדיקות המשטריות והביטחוניות הקפדניות שעוברים מי שמבקשים היתרי אחמ"ש, אשר נועדו לוודא כי הם אינם מסכנים את שלום הציבור וביטחונו, ויכולתם להיכנס לירושלים דרך מחסומים אחרים, מלמדות כי הסירוב העיקש לאפשר להם לחצות את מחסום מחנה הפליטים הוא שרירותי.

הליכים ופניות בעניין מעברם במחסומים של תושבים באחמ"ש לאורך השנים

31. שרירותיות זו באה לידי ביטוי במחסומים בכלל ובמחסום מחנה הפליטים שועפאט בפרט, באירועים ביטחוניים, במצבי חירום אחרים ואף סתם בימות שגרה מזה שנים. זאת למרות שפעם אחר פעם מתחייבת המדינה לאפשר לאוכלוסייה זו לעבור באופן חופשי במחסומי עוטף ירושלים ובאלה החוצצים בין שכונות בירושלים, כמו המחסום שבמוקד העתירה.

32. כבר בשנת 2014 נדרש בית המשפט הנכבד למעבר תושבים אלה במחסום מחנה פליטים שועפאט (בג"ץ 2129/14 זאהידה נ' המפקד הצבאי לאזור הגדה המערבית (14.12.2014)). בעקבות הגשת העתירה הודיע המשיב כי לא יוטלו על אוכלוסייה זו מגבלות במעבר במחסום. לאור זאת הוגשה בקשה מוסכמת למחיקתה.

העתק פסק הדין בבג"ץ 2129/14 מצורף ומסומן ע/1.

בבג"ץ 3213/20 חסן נ' שר הביטחון (4.6.2020) (להלן: עניין חסן) נתקפה מדיניותם הבלתי אחידה של גורמי הביטחון בעניין מעברם של אווזי היתרי אחמ"ש במחסומי עוטף ירושלים במהלך מגיפת הקורונה. בתגובה, הודיעה המדינה, כי "בנקודת הזמן הנוכחית... ממילא לא נמנעת כניסתם של אוכלוסיית מחזיקי היתר אחמ"ש המתגוררים בשכונות התפר, והובהר כי הם יוכלו לעבור במעברים בדומה לתושבי ישראל המתגוררים באותן שכונות."

העתק תגובת המדינה בבג"ץ 3213/20 מצורף ומסומן ע/2.

33. אלא שגם שם המסר לא הגיע אל הכוחות המאיישים את מחסום מחנה הפליטים, ובספטמבר 2020 נאלצו העותרות 5 ו-6 לפנות למשיב 1 בדרישה להתיר את מעברם במחסום של ירדנים אשר אווזים ברישיון ישיבה ועבודה (ב/1) במסגרת הליך לאיחוד משפחות, ושל פלסטינים המחזיקים בהיתרי שהייה. בדומה לענייננו, בו מופנים העותרים למחסומים אחרים או להחלפת כתובתם במרשם האוכלוסין הפלסטיני (אקט שכאמור אינו אפשרי), הפנו אז השוטרים את מחזיקי ההיתרים למת"ק קלנדיה ולמשרד הפנים, לכאורה על מנת לקבל אישורי מעבר פרטניים. אלא שהן במת"ק והן במשרד הפנים נאמר להם כי אין כל הוראה האוסרת עליהם לעבור במחסום. מעברם התאפשר לבסוף בהתאם להתחייבויות המדינה בעניין חסן.

העתקי הפניה מיום 24.9.2020 ומענה המשיב מיום 22.10.2020 מצורפים ומסומנים ע/3.

34. התחייבות אלה היוו את הבסיס להתרת המעבר במקרים נוספים. כך, במהלך שנת 2022 שוב הוגבל מעברם של ירדנים המחזיקים ברישיונות ישיבה מכוח הליכי איחוד משפחות במחסום מחנה הפליטים. במענה מיום 21.7.2022 השיב הייעוץ המשפטי של המשיב 1, כי "לאחר הבירור אל מול הגורמים המקצועיים הרלוונטיים, נמסר לנו כי שוטרים מאפשרים כניסה של ירדנים במעבר... בהתאם לעמדת המדינה בבג"ץ 3212-20 ראד חסן ואחר' נ' שר הבטחון ואח"י".

העתק מענה הייעוץ המשפטי של המשטרה מיום 22.7.2022 מצורף ומסומן ע/4.

35. מאלה עולה, כי עמדת הרשויות לאורך השנים עקבית: אין להגביל את מי שאווזים בהיתרי איחוד משפחות, או רישיונות ישיבה אחרים שניתנו בהליכים אלה, ממעבר במחסום מחנה פליטים שועפאט. עוד ברור, כי עמדה זו לא מיושמת בפועל. האיסור על המעבר בו עתה, אך בשל כתובתם במרשם האוכלוסין הפלסטיני, מהווה, שוב, סטייה חדה ממדיניות מוצהרת ומהתחייבויות המדינה בפני בית המשפט הנכבד.

ד. ההליכים עובר להגשת העתירה

36. ביום 12.10.2023 פנתה העותרת 5 למשיבים בבקשה כי יורו על השבת המחסומים בעוטף ירושלים לפעילות מלאה. הפנייה התייחסה אף לאיסור על תושבים המחזיקים בהיתרי אחמ"ש ומתגוררים בשכונות מחנה הפליטים לצאת לירושלים דרך מחסום המחנה (סעיף 6 למכתב). ביום 16.10.2023 נשלח למשיבים מכתב נוסף, אשר עסק כולו באיסור הפסול על מחזיקי היתרי אחמ"ש לעבור במחסום זה.

העתקי המכתבים מיום 12.10.2023 ומיום 16.10.2023 מצורפים ומסומנים ע/5.

37. עוד ביום 16.10.2023, במענה לפנייה אחרת של האגודה לזכויות האזרח בישראל בעניין אי מתן כניסה לישראל לתושבים החיים בה בהיתר, ואשר מאז פרוץ המלחמה נתקעו בגדה, השיבה פרקליטות המדינה כי בעלי היתרים הומניטאריים שונים – היתרי רווחה ומאוימים, מי שחי בישראל מכוח צו שיפוטי ומי שאוחזים בהיתרי איחוד משפחות, "ימשיכו להיות מטופלים **כבעת שגרה**" (הדגש במקור).

העתק מענה הפרקליטות מיום 16.10.2023 מצורף ומסומן **ע/6**.

38. ביום 17.10.2023 התקבל מענה מחוז ירושלים במשטרה לפנייות בעניין הפעלת המחסומים והמעבר דרכם. במענה נקבע, כי "כלל המעברים בעוטף ירושלים פועלים באופן מלא ופתוחים לתנועת הציבור, בכפוף לכללים המקובלים. בכלל זה מתאפשרת תנועת תושבים פלסטינים אשר מחזיקים בהיתר איחוד משפחות מירושלים לאיו"ש – ולהיפך. בירור שנערך העלה, כי לא נמסרה הודעה ספציפית כלשהי המתייחסת לאוכלוסייה זו". נזכיר, כי בענייננו לא מדובר ביציאת מחזיקי ההיתרים לגדה, אלא אך בתנועתם החופשית בין שכונות ירושלים.

העתק מענה המשטרה מיום 17.10.2023 מצורף ומסומן **ע/7**.

39. מאחר שעל אף הודעות המשטרה והפרקליטות עדיין נאסר על מחזיקי היתרי אחמ"ש לחצות את מחסום מחנה הפליטים אלא אם כתובתם היא ענאתא, נאלצו העותרים לפנות למשיבים שוב ביום 23.10.2023. פנייה זו, אשר עסקה במצב המעבר במחסומי עוטף ירושלים, כללה התייחסות מפורשת לאיסור על מעברם במחסום מחנה הפליטים של מחזיקי היתרי אחמ"ש. מענה מחוז ירושלים ירושלים מיום 26.10.2023 לא התייחס לכך.

העתק המכתב מיום 23.10.2023 והעתק מענה מחוז ירושלים מיום 26.10.2023 מצורפים ומסומנים **ע/8 ו-ע/9** בהתאמה.

40. מאחר שהאיסור עמד בעינו, פנו העותרים ביום 26.10.2023 אל מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, תיאררו את השתלשלות האירועים ואת המענה השגוי שניתן למחזיקי ההיתרים במחסום המחנה, והתריעו כי אם הנושא לא יוסדר הם ייאלצו לפנות לבית המשפט. קדם הבג"ץ עבר מהפרקליטות לבדיקת גורמי המשטרה, אך זו, ככל הנראה, לא הסתיימה עד ליום הגשת העתירה, ומחזיקי היתרי האחמ"ש עדיין מתנפצים אל המחסום אשר נותר נעול בפניהם.

העתק פניית העותרים אל הפרקליטות מיום 26.10.2023 מצורף ומסומן **ע/10**.

ה. הטיעון המשפטי

שרירותיות, חוסר סמכות והעדר תכלית

41. האיסור על מחזיקי היתרי אחמ"ש לצאת לירושלים דרך מחסום מחנה הפליטים שועפאט נטול תכלית ושרירותי. ככזה הוא לוקה אף בחוסר סבירות, כושל מלעמד בחובות ההגיונות, ופוגע בקשת זכויות יסוד של תושבים אלה ובני משפחותיהם.

42. כבר ביום 16.10.2023, כאמור, הודיעה פרקליטות המדינה לעותרת 6 כי תושבי שטחים בהליכי איחוד משפחות, ימשיכו להיות מטופלים כבעת שגרה (נספח ע/6). על דברים אלה חזר המשיב 1 יום

לאחר מכן, כאשר כתב כי לא ניתנה הנחיה כלשהי בעניינם של תושבים בהליכי אחמ"ש, וכי מתאפשרת תנועתם "מירושלים לאיו"ש וההיפך" (נספח ע/7).

43. אם כך הדברים בעניין מעבר לשטחים וחזרה לישראל, קל וחומר כאשר כל שמתבקש הוא מעברם בתוך שכונות ירושלים. אלא שהמשיבים לא טרחו להטמיע בשטח את פסלותו של האיסור, והכוחות אשר מאיישים את המחסום המשיכו בשלהם, בחוסר סמכות. לעיקרון לפיו רשויות המדינה, לרבות גופי אכיפת החוק ורשויות הביטחון, רשאיות לפעול רק על פי הסמכה, נודע משנה חשיבות כאשר פעולותיהן פוגעות בזכויות יסוד (רע"פ 10141/09 **בן חיים נ' מדינת ישראל**, פסקה 22 לפסק דינה של הנשיאה ביניש (6.3.2012)). כך הדבר אף כשנאסר מעברם במחסומים של מי שחיים בישראל כדין.

44. נוכח עמדתם העקבית של המשיבים לאורך השנים, לפיה אין להטיל מגבלות על מחזיקי היתרי אחמ"ש במחסומים בכלל ובמחסום מחנה פליטים שועפאט בפרט, ונוכח קביעתם בהליך זה כי הטיפול בהם נמשך כבעת שגרה, האיסור המתמשך על מעברם במחסום מאז פרוץ המלחמה עומד בסתירה אף לחובת ההגינות, חובת תום הלב וחובת היושר המוטלות עליהם (בג"ץ 164/97 **קונטרס בע"מ נ' משרד האוצר, אגף המכס והמע"מ**, פ"ד נב(1) 289 (1998)); בג"ץ 4422/92 **עפרן נ' מנהל מקרקעי ישראל**, פ"ד מז(3) 860 (1993)). אלה מחייבות, כי המשיבים יודאו שקביעותיהם מיושמות בשטח, וכי הכוחות הפועלים במחסום לא יפעלו בניגוד להן.

45. דומה, כי שרירותיות היא המושג אשר מגדיר את כלל התנהלות המשיבים בעניין מושא העתירה. כזו היא אף האבחנה בין מי שכתובתו רשומה בענאתא, לבין מי שכתובתו נוקבת בכל יישוב אחר בגדה. אין כל שוני רלבנטי המצדיק את חסימת דרכם ואת אפלייתם של האחרונים. טעמי בקשת ההיתר והענקתו הם זהים, וכך גם הבדיקות המדוקדקות שעוברים מבקשי ההיתרים בטרם קבלתם ולקראת חידושם. שרירותיות זו זועקת לשמים נוכח כך שלעותריים לא נאמר, כזכור, כי כניסתם לירושלים אסורה, אלא רק שאסור מעברם אליה דרך מחסום מחנה הפליטים, והם נשלחו לפלס את דרכם העירה דרך מחסומים אחרים, לרבות מחסום קלנדיה, שאף הוא בשטחה המוניציפלי של העיר. מה מקור האבחנה בין התושבים ובין המחסומים? למשיבים פתרונים.

46. יתרה מכך. כפי שפורט בתצהירי העותרים, סגירת המחסום בפניהם שילחה אותם, ואנשים נוספים במצבם, לנסות ולשנות את כתובתם במרשם האוכלוסין הפלסטיני לענאתא, כתובת שאינה כתובת מגוריהם. בכך עשויים היו המשיבים לפגוע אף באמיתות המרשם.

הפגיעה בזכויות חוקתיות

47. התנהלות שרירותית, בלתי סבירה זו, פוגעת בזכויות יסוד של העותרים ושל כלל האוחזים בהיתרי איחוד משפחות. דומה כי אין צורך להרחיב: על פי הוראות סעיף 8 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, פגיעה בזכויות אדם יכולה שתהא בחוק, ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה ופגיעתו אינה עולה על הנדרש. מדיניות המשיבים פוגעת ללא הסמכה בחוק בשורת זכויות אדם המעוגנות בחוק היסוד:

48. **הזכות לחופש התנועה**, אשר הוכרה זה מכבר כזכות-על, בעלת עוצמה ומעמד מיוחד בין זכויות וחירויות היסוד של הפרט, והיא ניצבת ברף העליון במדרג זכויות האדם בישראל. אף שהזכות

לחופש תנועה בתוך גבולות המדינה לא מצאה את ביטויה הסטטוטורי בחוק היסוד, זאת להבדיל מחופש היציאה והכניסה לישראל המעוגנות בו מפורשות, היא מוכרת בהלכה הפסוקה כזכות חוקתית מכח ההכרה הכללית בחירותו האישית של האדם, כנגזרת מכבודו (בג"ץ 6358/05 ואנוני נ' אלוף פיקוד העורף, פסקה 10 (12.1.2006); בג"ץ 5016/96 חורב נ' שר התחבורה, פ"ד נא(4) 1 (1997); בג"ץ 2481/93 דיין נ' מפקד מחוז ירושלים, פ"ד מח(2) 456, 472 (1994)).

49. אף **זכותם לבריאות** של תושבי שכונות מחנה הפליטים שועפאט האוחזים בהיתר אחמ"ש נפגעת. על מנת לקבל טיפולים רפואיים שאינם ניתנים בשכונות המחנה הם נדרשים להגיע אליהם בדרכים עוקפות וארוכות, וזאת גם במצבי חירום. הזכות לבריאות אף היא נגזרת של הזכות החוקתית לכבוד, לחיים ולשלמות הגוף (על היקפה של הזכות לבריאות ראו: בג"ץ 3071/05 לוזון נ' ממשלת ישראל, פ"ד סג(1) 1 (2008)).

50. בנוסף, נפגעות אף הזכויות החוקתיות **למשפחה, לעבודה, לקיום בכבוד ולשוויון**. תושבים אלה אינם יכולים ללוות את ילדיהם לבית הספר, לקחת חלק באסיפות הורים, לסייע לקרובים וחברים מאושפזים ולהילוות אליהם לטיפולים רפואיים, להצטרף לבני זוגם היוצאים אל העיר, ולבקר בני משפחה החיים מעברת השני של גדר ההפרדה. האיסור על מעברם במחסום פוגע בשלמות המשפחה.

51. **הזכות לחיי משפחה** היא זכות יסוד בסיסית, המוכרת הן על ידי המשפט הבין-לאומי והן על ידי המשפט הישראלי החוקתי (ראו: יובל מרין "הזכות לחיי משפחה ולנישואין (אזרחיים) משפט בינלאומי ומקומי", **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל**, 663 (2004)). בשורה ארוכה של פסקי דין עמד בית המשפט על חשיבותו החברתית העליונה של התא המשפחתי בחברה האנושית בכלל ובחברה הישראלית בפרט:

"שמירה על שלמות המשפחה מהווה חלק מתקנת הציבור בישראל. התא המשפחתי הינו יתא ראשוני של החברה האנושית (השופט שי' ז' חשין בע"א 238/53 **כהן ובוסליק נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד ח 4, 53), הוא מוסד המוכר על ידי החברה כאחד היסודות שבחיי החברה (הנשיא אולשן בע"א 337/62 רוזנפלד נ' יעקובסון, פ"ד יז 1009, 10230). שמירתו של מוסד המשפחה הינו חלק מתקנת הציבור בישראל" (בג"ץ 693/91 **אפרת נ' הממונה על מרשם האוכלוסין במשרד הפנים**, פ"ד מ"ז(1) 743, 783 (1993)).

52. ההגנה החוקתית לכבוד כוללת את היבט הקיום החומרי הנדרש לצורך מימושה. "זכותו של אדם לכבוד היא גם הזכות לנהוג את חייו הרגילים כבן אנוש בלא שתכריע אותו המצוקה, ותביא אותו לכלל מחסור בלתי נסבל. הזכות לקיום בכבוד היא הזכות כי יובטח לאדם אותו מינימום של אמצעים חומריים שיאפשרו לו להתקיים בחברה שבה הוא חיי" (בג"ץ 366/03 **עמותת מחויבות לשלום וצדק חברתי נ' שר האוצר**, פ"ד ס(3) 464 (2005), סעיף 15 לפסק דינו של הנשיא ברק). דרך החתחתים שעל מחזיקי היתר אחמ"ש לעבור על מנת להגיע לעבודתם, כפי שהעידו העותרים, פוגעת מאוד בפרנסתם.

53. אף **הזכות לשוויון** היא חלק בלתי נפרד מהזכות החוקתית לכבוד (בג"ץ 4541/94 **מילר נ' שר הביטחון**, פ"ד מט(4) 94 (1995); אהרן ברק "כבוד האדם כזכות חוקתית" **הפרקליט** מא 271, 281 - 286 (1994); ברק מדינה "הזכות החוקתית לשוויון בפסיקת בית-המשפט העליון: כבוד האדם, האינטרס הציבורי וצדק חלוקתי" **משפט וממשל** יז 63 (2016)). חלק בלתי נפרד מההגנה על השוויון הוא האיסור על הבחנה המבוססת על שוני בלתי רלוונטי (בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון נ' הכנסת**, פ"ד סא(1) 619 (2006), פסקה 5 לפסק דינו של השופט לוי; בג"ץ 5631/01 **אקים ישראל נ'**

שר העבודה והרווחה, פ"ד נח(1) 936 (2003)). כאמור מעלה, אין כל שוני רלבנטי המצדיק איסור מעבר במחסום המתבסס על כתובות שונות במרשם האוכלוסין הפלסטיני. ונזכיר, כי גם לו לא היה בכוונת המשיבים להפלות, אפליה נבחנת במבחן התוצאה, וזו מדברת בעד עצמה (בג"ץ 3865/20 **שוקרון נ' המועצה המקומית קרית ארבע** (7.10.2020), סעיף 3 לפסק דינו של השופט גרוסקופף; בג"ץ 2671/98 **שדולת הנשים בישראל נ' שר העבודה והרווחה**, פ"ד נב(3) 630 (1998), פסקה 34 לפסק הדין).

54. ודוקו. ככל שמשקלה של הזכות הנפגעת גדול יותר, וככל שהפגיעה בה קשה יותר, כך נדרש קיומו של אינטרס ציבורי נוגד בעל עוצמה גדולה כדי להצדיקה (בג"ץ 7444/03 **דקה נ' שר הפנים** (22.10.2010)). אלא שהמשיבים לא הציגו כל תכלית לאיסור הגורף המוטל על מחזיקי היתרי אחמ"ש אשר כתובתם רשומה בענאתא מלחצות את שער הכניסה המרכזי לירושלים, עירם, ואף לא כל הצדקה לפגיעה בזכויותיהם. כל שטענו הוא שלא ניתנו הנחיות אשר אוסרות את מעברם. למרות זאת, כבר למעלה מחודשיים שערי המחסום סגורים בפניהם.

בשל כל אלה מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי בעתירה ועם קבלת תשובת המשיבים להפכו למוחלט.

היום, 17.12.2023

הגר שחטר, עו"ד

טל חסין, עו"ד

מאיסא אבו סאלח-אבו עכר, עו"ד

ב"כ העותרים